

Ny lagstiftning om offentlig upphandling

– vad innebär den för dig som leverantör?

När myndigheter och kommuner köper varor, tjänster och byggentreprenader måste de följa reglerna i våra upphandlingslagar. Den 1 januari 2017 trädde tre nya upphandlingslagar i kraft och många av reglerna i dem har förändrats. Här berättar vi om hur de nya reglerna påverkar dig som är eller vill bli leverantör till offentlig sektor.

Vad har hänt?

Vid årsskiftet ersattes lagen om offentlig upphandling och lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster av två nya lagar: Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (nya LOU) och lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (nya LUF). Vi har också en helt ny lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK). Dessa tre lagar har sin bakgrund i ny lagstiftning från EU.

Förändringarna omfattar inte lagen om valfrihetssystem (LOV) och lagen om försvars- och säkerhetsupphandling (LUFSS). Nyheterna vi berättar om här gäller därför inte sådana upphandlingar.

De flesta av de förändringar vi beskriver avser endast upphandlingar vars värde överstiger vissa beloppsgränser som kallas *tröskelvärden*.

TRÖSKELVÄRDEN FÖR OFFENTLIG UPPHANDLING

Det finns olika tröskelvärden beroende på vad som upphandlas.

- ▶ LOU: 1 910 323 kronor
När det är en statlig myndighet som upphandlar är tröskelvärdet istället 1 233 941 kronor
- ▶ LUF: 3 820 645 kronor
- ▶ LUFSS: 3 820 645 kronor
- ▶ LUK: 47 758 068 kronor

BYGGENTREPRENADER

- ▶ Alla lagar: 47 758 068 kronor

Vilka regler gäller för vilka upphandlingar?

De nya lagarna började gälla den 1 januari 2017 och alla upphandlingar som påbörjas därefter ska följa dem. För upphandlingar som påbörjades före årsskiftet gäller de tidigare lagarna.

Syftet med de nya EU-reglerna

EU:s regler om offentlig upphandling finns till dels för att främja konkurrens vad gäller offentliga kontrakt, dels för att öka deltagandet i upphandlingar över gränserna.

Det fanns flera anledningar till att EU ville se över regelverket. Bland annat ville unionen klargöra och öka möjligheterna för myndigheter att ställa hållbarhetskrav samt förenkla för småföretag att delta i upphandlingar. Ett annat mål var att göra vissa regler tydligare och öka möjligheterna till dialog och förhandling mellan myndigheter och leverantörer – både inför och under upphandlingar. En ytterligare målsättning var att skapa upphandlingsregler som var mer motståndskraftiga mot olika former av osund konkurrens.

”Öka möjligheter att ställa hållbarhetskrav och förenkla för småföretag att delta i upphandlingar”

VILKA SKA FÖLJA REGLERNA?

Förenklat kan man säga att upphandlingsreglerna ska följas av kommuner, landsting och statliga myndigheter, men även av vissa andra organisationer som kontrolleras av dessa (till exempel de flesta kommunala bolag). Dessa kallas för *upphandlande myndigheter*.

Men det finns även vissa privata aktörer som måste följa reglerna i LUF, och därför kallas de organisationer som ska följa reglerna i LUF istället *upphandlande enheter*. I detta material använder vi begreppet myndighet som ett samlingsnamn på alla de offentliga aktörer som ska följa upphandlingsreglerna.

Vad gäller dessa regler sker för övrigt inga egentliga förändringar i de nya lagarna, även om det blir tydligare att avtal *mellan* sådana myndigheter under vissa förutsättningar inte behöver upphandlas.

Nya LOU och nya LUF – de viktigaste förändringarna

Här presenterar vi kortfattat några av de nya reglerna. Detta material innehåller ett urval av nyheter som vi tror kommer att bli märkbara för dig som leverantör. Om du vill ha mer detaljerad information får du gärna besöka vår webbplats.

ELEKTRONISK KOMMUNIKATION I UPPHANDLINGAR

Enligt de nya reglerna blir det i princip obligatoriskt för myndigheten att göra upphandlingsdokumenten tillgängliga elektroniskt samt begära att leverantörer lämnar in sina anbud elektroniskt. Detta kan till exempel ske genom att använda ett elektroniskt upphandlingsverktyg. Reglerna ställer även krav på elektronisk kommunikation under upphandlingen. Syftet med att övergå till elektronisk upphandling är främst att minska administration och papperskrångel, men också att öka möjligheterna att hämta vissa uppgifter direkt från olika myndigheter.

Du som ska lämna anbud måste vara noga med att ta del av informationen i upphandlingsdokumenten om på vilket sätt anbudet ska lämnas in och hur myndigheten kommer att kommunicera med anbudslämnarna under anbudstiden.

UPPHANDLING AV TJÄNSTER

De regler som gäller för upphandling av vissa tjänster förändras. Bland annat undantas rådgivning som ges av advokat i samband med, eller inför, tvister. Det blir även fler tjänster som ska annonseras i hela EU och inte bara nationellt, vilket kan innebära fler affärsmöjligheter i andra EU-länder.

Upphandlingsmyndigheten har tagit fram en lista över vilka regler som gäller för de tjänster där regelverket förändras. Den finns på vår webbplats.

ANNONSERING OCH TIDFRISTER

De annonseringstider som gäller enligt lagarna förkortas i flera fall. Om leverantörerna kan antas behöva längre tid på sig (till exempel om upphandlingen är omfattande eller komplicerad) ska dock annonseringstiden vara längre.

Myndigheter får även större möjligheter att göra förändringar i upphandlingsdokumenten efter att de har publicerats. Var därför noga med att ta del av information från myndigheten under annonseringstiden.

INNOVATIONSPARTNERSKAP – ETT NYTT SÄTT ATT UPPHANDLA INNOVATIONER

De nya reglerna innehåller ett nytt förfarande som tillåter myndigheten att ingå ett innovationspartnerskap för att utveckla och köpa produkter som inte redan finns på marknaden. Innovationspartnerskapet omfattar både utvecklingen av den nya produkten och köp av den när produkten är färdigutvecklad.

DYNAMISKA INKÖPSSYSTEM – ETT SLAGS FLEXIBELT RAMAVTAL

Det införs också regler om dynamiska inköpssystem, som kanske bäst kan beskrivas som en form av elektroniska ramavtal som är öppna för nya leverantörer under sin giltighetstid. En inköpscentral som har ett dynamiskt inköpssystem får låta även andra myndigheter använda systemet än de som deltog i den ursprungliga upphandlingen, om inköpscentralen har angett detta när den annonserade systemet.

BEGRÄNSNING AV TILLDELNING AV DELKONTRAKT

Redan idag delar myndigheter ibland upp upphandlingar i olika avtalsområden eller delkontrakt så att leverantörer inte behöver lämna anbud på hela upphandlingen. Detta underlättar i många fall för mindre företag att ta sig an en del av affären. Denna möjlighet finns kvar i de nya reglerna men det blir också möjligt för myndigheten att reglera

hur många delkontrakt som en viss leverantör kan lämna anbud på, eller tilldelas, i upphandlingen.

Om myndigheten använder sig av de nya reglerna kan alltså du som leverantör i ditt anbud behöva prioritera mellan olika delkontrakt om du tror du har goda chanser att tilldelas flera eller alla delkontrakten. Läs upphandlingsdokumenten noga för att ta reda på vad som gäller i den aktuella upphandlingen.

DET SOM UPPHANDLAS SKA KUNNA ANVÄNDAS AV ALLA

Många gånger ska det som upphandlas användas av enskilda – antingen myndighetens egen personal eller patienter, brukare och andra. Detta kan till exempel gälla kontorsmöbler, datorutrustning eller hela byggnader.

I sådana upphandlingar måste myndigheten enligt de nya reglerna ta hänsyn till bland annat tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

ANVÄNDNING AV MÄRKNINGAR

Myndigheter kan sedan tidigare ställa krav på att leverantören ska ha ett miljölednings- eller kvalitetsledningssystem samt att den produkt som upphandlas ska uppfylla vissa krav ifråga om hållbarhet. I och med de nya reglerna har myndigheterna fått större möjligheter att ställa krav på viss certifiering eller märkning. Myndigheten kan dock även fortsättningsvis välja att acceptera även annan bevisning för att kraven är uppfyllda än den utpekade certifieringen eller märkningen. Var därför noga med att ta reda på vilka krav som gäller i den aktuella upphandlingen.

DE GRUNDLÄGGANDE PRINCIPERNA FÖR OFFENTLIG UPPHANDLING

Myndigheter ska inte bara följa de detaljerade upphandlingsreglerna utan också fem grundläggande principer när de upphandlar:

- ▶ *Icke-diskriminering*
Myndigheter får inte diskriminera eller ge fördelar till leverantörer på grund av deras nationalitet.
- ▶ *Likabehandling*
Myndigheter måste behandla alla leverantörer lika och får inte ställa olika krav på olika leverantörer.
- ▶ *Proportionalitet*
Myndigheter får inte ställa krav som är orimliga eller begränsar konkurrensen i onödan.
- ▶ *Öppenhet*
Myndigheter ska vara tydliga och förutsebara när de genomför upphandlingar.
- ▶ *Ömsesidigt erkännande*
Myndigheter ska acceptera bevis (till exempel intyg och certifikat) som har utfärdats i en annan medlemsstat i EU.

ESPD – NYTT SYSTEM FÖR PRELIMINÄR BEDÖMNING AV LEVERANTÖRER

Enligt de nya reglerna ska myndigheten i de flesta fall acceptera att leverantören lämnar in en egen försäkran som preliminärt bevis för att den uppfyller kvalificeringskraven och inte ska uteslutas. Myndigheten får sedan när det behövs, och senast inför tilldelning av kontrakt, begära att leverantörer lämnar in de bevis den ställt krav på i upphandlingar. Det kan gälla till exempel referenser, årsredovisningar eller certifikat om miljölednings- och kvalitetsledningssystem.

Den nya egenförsäkran ska lämnas i det Europeiska enhetliga upphandlingsdokumentet ESPD (European Single Procurement Document) som är ett standardiserat format som beslutats på EU-nivå.

Detta är alltså ett nytt moment som kan förekomma i alla upphandlingar som omfattas av EU:s upphandlingsregler. Dessa regler gäller även vissa underleverantörer som också ska fylla i en ESPD. Det är alltså viktigt att du noga läser upphandlingsdokumenten för att ta reda på vilken information som ska lämnas i ESPD i upphandlingen.

UTESLUTNING AV LEVERANTÖRER SOM GJORT SIG SKYLDIGA TILL BROTT ELLER ÖVERTRÄDELSER

Sedan tidigare gäller att leverantörer som har gjort sig skyldiga till vissa brott inte får delta i upphandlingar. Detta gäller även om det är leverantörens företrädare som har gjort sig skyldig till brottet. Här stramas reglerna åt så att det i fler fall blir obligatoriskt att utesluta leverantörer. Om det först i efterhand visar sig att leverantören gjort sig skyldig till sådan brottslighet, måste myndigheten avsluta avtalet.

Vad gäller leverantörer som till exempel gjort sig skyldiga till vissa fel i yrkesutövningen, inte har betalat sina skatter och sociala avgifter eller befinner sig i mer kvalificerade ekonomiska svårigheter gäller istället att myndigheten får utesluta dem från att delta i upphandlingen. Det framgår också tydligare av lagen att även en leverantör som allvarligt har misskött sig vid utförandet av ett tidigare offentligt kontrakt eller inte fullgjort sina miljö-, sociala- eller arbetsrättsliga skyldigheter får uteslutas från en upphandling.

Innan myndigheten får utesluta en leverantör måste leverantören få möjlighet att förklara sig. Om leverantören kan visa att den kommer att sköta sig i framtiden ska leverantören få delta.

OM MYNDIGHETEN STÄLLER KRAV PÅ LEVERANTÖRERS OMSÄTTNING

Ibland ställer myndigheter krav på att de företag som ska kvalificera sig i en upphandling ska ha en viss omsättning. En ny huvudregel begränsar krav på omsättning till två gånger värdet av upphandlingen. Det finns alltså inget krav på att myndigheten kräver att leverantören ska ha en viss minsta omsättning, men om den gör det får kravet inte ställas för högt i förhållande till uppdraget. De krav som ställs i upphandlingar ska alltid vara proportionerliga.

REGLER FÖR ÄNDRINGAR AV KONTRAKT UNDER AVTALSTIDEN

Förenklat kan man säga att upphandlingsreglerna reglerar hur valet av leverantör ska gå till men inte vad som gäller under avtalstiden, alltså vid utförandet av det upphandlade uppdraget. Från denna huvudregel finns redan sedan tidigare ett undantag, nämligen om avtalsparterna gör väsentliga ändringar i det avtal som upphandlingen resulterade i. Väsentliga ändringar av avtalet anses resultera i ett nytt avtal som enligt huvudregeln måste konkurrensutsättas på nytt. Ändringar av avtal kan vara av olika slag. Det kan till exempel handla om kompletterande beställningar eller utökning av uppdraget, förändrade avtalsvillkor eller att leverantören vill att ett annat företag övertar avtalet.

Som leverantör kan det vara bra att känna till att även om avtalsparterna är överens om att göra vissa ändringar i villkoren för ett upphandlat kontrakt så sätter regelverket gränser för vilka ändringar som är tillåtna.

De nya lagarna innehåller däremot detaljerade regler kring vilka ändringar som får göras utan att avtalet måste konkurrensutsättas på nytt.

En ny lag om upphandling av koncessioner – LUK

En koncession innebär att en leverantör får i uppdrag av en myndighet att utföra tjänster åt någon annan, som också är den som betalar leverantören. Ett exempel på en koncession är en parkeringsplats som en kommun kan upplåta till ett företag att sköta. Koncessioner som avser tjänster har tidigare inte omfattats av upphandlingslagstiftningen.

Den nya lagen om upphandling av koncessioner följer i allt väsentligt samma struktur som nya LOU och LUF, men reglerna är i vissa avseenden mindre detaljerade. LUK innehåller på liknande sätt som nya LOU och LUF också ett särskilt kapitel med regler för sådana upphandlingar som inte omfattas av EU:s regler.

Överprövning och skadestånd

Det sker i princip inga ändringar av reglerna om avtalsspärr, överprövning, skadestånd och upphandlingsskadeavgift. Dessa regler gäller även vid upphandling av koncessioner enligt LUK. Däremot lämnade en statlig utredning 2015 förslag till hur reglerna om överprövning med mera skulle kunna förändras.

KLAGOMÅL VAD GÄLLER OFFENTLIGA UPPHANDLINGAR

Om du anser att en myndighet bryter mot upphandlingsreglerna kan du självklart vända dig direkt till myndigheten med dina synpunkter. Du kan även vända dig till tillsynsmyndigheten Konkursverket eller höra av dig till Upphandlingsmyndigheten med frågor om upphandlingsreglernas teori och praktik.

Andra nyheter inom offentlig upphandling

Utöver förändringar av själva regelverket som vi beskrivit ovan pågår flera utredningar som ska utveckla olika aspekter av den offentliga upphandlingen och de delar av regelverket som mer specifikt hänger samman med dessa aspekter.

REGERINGENS NATIONELLA UPPHANDLINGSSTRATEGI

Regeringen beslutade under hösten 2016 om en nationell upphandlingsstrategi för att förbättra den offentliga upphandlingen. Ett av de sju områdena i strategin är att verka för bättre konkurrens genom fler anbud och leverantörer i upphandlingar. Du hittar mer information om den nationella upphandlingsstrategin på regeringens webbplats.

IDÉBURNA ORGANISATIONER OCH OFFENTLIG UPPHANDLING

Det finns en vilja inom offentlig sektor att öka idéburen sektors möjligheter att delta framgångsrikt i offentlig upphandling. Flera utredningar har lämnat förslag som ska underlätta för idéburen sektor. De nya reglerna innehåller flera nya regler som ska underlätta för sådana organisationer.

UPPHANDLING AV VISSA VÄLFÄRDSTJÄNSTER

För upphandling av bland annat hälso- och sjukvårdstjänster, hotell- och restaurangtjänster och många andra sociala eller kulturella tjänster finns det enligt EU-reglerna möjlighet enligt EU-reglerna för medlemsstaterna att ha enklare regler än vad som gäller för andra tjänster. En statlig utredning håller för närvarande på att ta fram förslag till nya regler för upphandling av sådana tjänster.

Upphandlingsmyndigheten

Upphandlingsmyndigheten har det samlade ansvaret för att utveckla, förvalta och stödja den offentliga upphandlingen. Vi ska verka för en rättssäker, effektiv och socialt och miljömässigt hållbar upphandling till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling. I uppdraget ingår även att ge vidare stöd till upphandlande myndigheter, enheter och leverantörer liksom att underlätta för små och medelstora företag samt idéburna organisationer att delta i upphandlingar.

Har du frågor eller funderingar kring offentlig upphandling?

Frågeportalen

Leta bland frågor och svar i vår frågeportal – eller ställ dina egna: frageportalen.upphandlingsmyndigheten.se/org/upphandlingsmyndigheten/
Om du inte hittar svaret på din fråga – ring oss på 08-58 62 17 01.

Information för dig som är eller vill bli leverantör

www.upphandlingsmyndigheten.se/leverantor/

Box 1194, SE-171 23 Solna
Besöksadress: Svetsarvägen 10, Solna
Telefon: 08-586 21 700
E-post: info@uhmynd.se
upphandlingsmyndigheten.se